

yel pròpiament 'vent negre', i fr. *bise*, derivat de l'adjectiu *bis* 'rogenc fosc' (Sainéan *Sources Indig.* II, 294; Wartburg, *ARom.* IV, 265). En català ho tenim recollit des de Lab. («ayret fret», 1839); «empendre lo camf de l'estudi, ab un fret que gelava, y un *griso*, pervinent de la banda de Prades, tant fi y penetrant, que tament pareixia que l'ayre estés farcit de puntes d'agulla y fulles de ganivet», Vidal Val. (*Rosada d'estiu*, 206); «com feya un *grisu* molt fret, s'havia posat la manta: los camps eran blancs de gelada», Bosch de la Tr. (Lena, 263); BDC II, 82; XVIII, 229.

DERIV.: *Grisa. Grisaci. Grisalla. Grisard. Grisejar; grisenc* [Lacav.]. *Griset* [Lacav.]; a l'Alt Pallars *grizéts* són uns tàvecs de forma llarga i molt verinosos (Montenartó, 1959). *Griseta* 'certa roba de seda' [1799, *AlcM*, i Belv.]; cf. *jugar a la griseta* en un romanç soldadesc de 1793, o anys immediats, relatiu a la guerra amb França: «no mos faltará escopeta --- / ni tampoc pólvora y balas - ni tinent ni capitá: / mos faran jugá a la *griseta*, - valents nos demostrarem, / si l'enemic mos fa cara - si mos dóna li darem», MilàF (*Romllo.*, 87.7) (sobra síllaba: potser esmenar en *si-us fan ju.a la gr.*; però ¿què vol dir: 'batallar al mig del fred o quan fosqueja', o 'batallar amb... noies lleugeres', 'grisettes' o...?; cf. ross. *griset AlcM*). A la Vall del Ronceval vaig anotar *grifles* com a nom d'un arbret bosquetà, no sé si moixera o bisurp (Isaba, 1971); però això és menys probable que sigui un derivat de l'adj. romànic *gris* que una variant del basc *gerezi* 'cirera' (< rom. CERESIA), car podria haver estat una espècie de cirerer silvestre, cf. basc *bisc. txori-keriza*, basc *guip.*, lab. i nav. (Baztan, Lezaka) *txerri-gerezi*, que designen un cirerer boscà o una moixera (cf. bc. *txori* 'moixó', fr. *sorbier des oiseaux*, i *txerri* no sé si és això o un altre romanisme de CERESIA).

Grisó. Grisol. Grisor. Grisos. Grissal (20 va amb *gresa GREDAP*)

Grisala, V. greda Grisalla, grisard, grisejar, V. gris Grisela, V. gresala (GREDAP) Grisenc, V. gris Griser, V. guier Griset, griseta, griso, grisó, V. gris Grisol, V. gresol Grissal, V. gris Grisé, V. grec Grita, V. garita i cridar Griu 'grifó', V. esgarrijar, 'grill', V. grill Grius 'esgarriances', V. esgarrijar

GRIVA, pres del fr. *grive* id., format com a femení del fr. ant. *griu* 'grec' (provinent de *grieu*, ll. GRAECUS), denominació creada per caçadors amb el sentit d'ocell que ve d'enllà de la mar, al·ludint al fet que la griva és l'únic moixó túrdid que emigra durant l'hivern. □ 1.ª doc.: 1575, OPou, i potser ja c. 1390, Aversó.

En Aversó (512 i 1570) és incert, no havent-hi definició (no és impossible que es tracti del mot per a 'garbell');¹ en tot cas ja el va recollir OPou «*griva*: turdus pilaris» (*TbPu.*, 45). En una cobla popular en cat. occidental: «per aquet torrent avall / cante la *griva* --- / cante la *griva*, 'l tórt y'l gall», MilàF (*Romllo.*, 533.2).

Si no m'erro *griva* s'usa encara ara en tota la llargada del domini continental, en la mateixa forma: *gribes* a Cardós i Vall Ferrera (1932-4), *griva* a Benavari

(BDC VII, 74; cf. BDC x, 78 i xx, 314) i segueix igual en el P. Val.: *griva* anoto encara a la Salzadella (1961); i no hi deu haver diferència ni dellà el Xúquer, judicant pel derivat *grivero* 'caçador de grives' (*Parà del grivéro*, NL a Ibi, 1963); a les Illes, en canvi, diuen *grivia* (*AlcM*), variant de gènesi fonètica o ultracorrectiva, si bé paral·lela a *vibria* 'mena d'escurçó (o serp mitològica)', arag. i gc. *gribia* id. (veg. a GRIPAU), provinent de VIPÈRA; altrament en el nom de l'ocell això ja es troba en alguns parlars occitans, o del franco-provençal Sud (*greivio* a l'Alt Delfinat, *greivio* en algun parlar de més al Sud o de Savoia: TdF, FEW IV, 209a13), i l'occità és probable que servís, almenys en part, de transmissor del mot francès cap al català (per més que allí no n'hi hagi més que dades de fonts modernes).

Altrament aquest mot, com molts altres noms d'ocells, s'ha aplicat també com a denominació de peix: *grivia* diverses espècies de Labrus a Mallorca, Menorca (*AlcM*) i a Eivissa, on consta com a nom del 'Labrus turdus L.' des de 1809.² Ara bé, per al peix, la variant en *-ia* és també del Princ.: Josep Pla, *Guia de la Costa Brava*, 230; Plaja (*Proa* de Palamós jul. 1960, 9) diu que és el terme usat a Bna. (BDC XI, 53), però *grevia* a Tossa i Calella de Pal. (mentre que en diuen *xinet* a St. F. de G., Palamós i L'Escala, i *mustela* a Cadaqués).

En francès *grive* ja apareix des d'antic com a nom de l'ocell, ja c. 1270, i hi designa no sols la griva sinó també el tord. Allà el trobem també en els patueus moderns, pertot de Sud a Nord del domini d'oil, almenys tota la meitat oriental, i també a Norm. (així mateix való, lor., froment., Anjou, i totes les zones del frprov.); i en terres d'Oc apareix localitzat en llocs de tots cinc dominis dialectals. No obstant, la cronologia revela que el mot hagué de transmetre's com a manlleu des del francès a l'occità i el català (en cast.-port. hi ha *zorzal* i a Itàlia mots diferents). No és estrany aquest manlleu, tractant-se d'un ocell considerable, i objecte de caça pels falconers de barons i grans senyors, terreny en el qual França tingué sempre el màxim de prestigi europeu.

L'etimologia resumida a dalt sembla haver estat ja entrevista per Mistral («racine grè», *Tresor dóu F.*) i fou demostrada per Nigra, AGI XIII, 269ss. (amb adhesió de Rom. xxx, 610): ha estat acceptada (REW₁₁₃, 3832, *graecus*; FEW, l. c. i 212a, Bloch-W.).³ Com observa Wartburg, altres ocells han estat denominats amb sobrenoms ètnics ultramarins, per la mateixa raó: l'oreneta es diu *ciprioto* a Venècia, *barbarou* a Niça (de *Barbaria*); els caçadors nobiliaris i falconers, que amb llurs senyors parlaven molt de les Croades, tendien naturalment a mirar els *grius* o grecs bizantins com la representació de totes les coses d'Ultramar; i donant-se aires de gent molt coneixedora del món, degueren batejar la *griva* com a 'merla grega' = 'merla que ve d'Ultramar', per distingir-la de les altres menes de merles i tords, d'aquests petits i menys apreciats.

A l'admissió d'aquest nom en el parlar dels «savis» falconers pogué contribuir la memòria i el prestigi